

Mercader-Rubio, Isabel et.al. (2023). Parental Educational Practises and Life Satisfaction: The Role of Positive Affect and Agreeableness in Adolescents. *Psychology Research and Behavior Management*, 119, –131

Výchovné styly rodičů a životní spokojenost: Role pozitivní afektivity a přívětivosti u adolescentů

Isabel Mercader-Rubio, Nieves-Fátima Oropesa Ruisz, Nieves Gutierrez Angel, Jose Juan Carrion-Martinez

Katedra psychologie, Univerzita v Almerii, Španělsko

Hlavním výzkumným cílem studie je objasnění vlivu odlišných výchovných stylů rodičů na vnímání životní spokojenosti u adolescentů a prozkoumání vztahu k pozitivní afektivitě adolescentů a osobnostnímu rysu přívětivosti za využití statistického modelu mediace. V předcházejících studiích se vědci soustředili na vnější vlivy, které mohou ovlivňovat vnímání spokojenosti se životem a to i přesto, že bylo dokázáno, že neobjasňují tento fenomén v celistvosti. S větším úspěchem byly zkoumány proměnné jako kompetence, osobnostní styl a osobní autonomie.

Klíčová slova: adolescence, rodičovské styly, osobnost, subjektivní well-being

Rodinný kontext a well-being adolescentů

Rodinné prostředí zásadním způsobem ovlivňuje vývoj a pocit životní pohody adolescentů. Je konceptualizováno jako prostor pro učení, vývoj a růst každé lidské bytosti. Rodina je první referenční skupina, kterou lidé mají a kde se vytváří první interakce se společností a kde se zakládají první sociální vztahy. Rodina je první místo, kde se pracuje s emocemi a kde by mělo být vytvořeno místo pro komunikaci.

Podle Olivy and Villy¹ se v rodině utváří mezilidské vztahy mezi jejími členy a jsou sdíleny životní projekty. Rodina je místem, které umožňuje dětem získávat dovednosti, které jim pomohou se vyrovnat s různými sociálními prostředními, se kterými během života přijdou do styku. Rodina jako sociální skupina předává přesvědčení, hodnoty a normy, stejně jako způsoby, jak se vyrovnávat s každodenním životem. Vztahy, které se utvoří mezi členy rodiny, jsou později projektovány na ostatní členy společnosti.

Výchovné postupy rodičů, které se utváří v raném dětství, ovlivňují různá stádia vývoje dítěte. Pokud je vztah rodič-dítě konfliktní, negativně ovlivňuje psychologický a emoční vývoj jedince. Pokud je pozitivní, poskytuje prostor pro emoční zrání a lepší rozvoj v sociální, školní a pracovní oblasti. Děti, které jsou vychovány v pozitivním klimatu, se cítí ve společnosti lépe integrovány a adaptovány. Musí to tedy být rodiče, kteří dětem ukazují klid a toleranci a určují pravidla a role uvnitř rodiny. V odborné literatuře, která se věnuje výchovným stylům rodičů, je zdůrazňováno, že náklonost a bezpečná vazba umožňují vznik

¹ Oliva E, Villa VJ. Hacia un concepto interdisciplinario de la familia en la globalización [Towards an interdisciplinary concept of family in Globalization]. *Justicia Juris*. 2014;10(1):11–20. doi:10.15665/rj.v10i1.295. Spanish

sociálních vztahů a pozitivních vazeb s vrstevníky a naopak snižují pravděpodobnost poruch chování. Naopak chybějící nebo přílišná kontrola a ochrana dětí rodiči je dávana do spojitosti s nevhodným chováním na různých stupních vývoje dítěte.

Dimenze nákladnosti se podle Altschula² týká podpory a lásky ve vztahu, stejně jako přijetí pocitů a chování dětí a reakcí na ně a zapojení do jejich aktivit. V některých výzkumech je tato dimenze dělena na přijetí, vřelost, pozornost, péči a podporu. Některé studie také upozorňují na opačnou stranu a to: odmítnutí, kritiku, nezájem nebo negativismus.

Oliva a kolektiv³ rozlišuje šest dimenzí různých rodičovských stylů a to kontrolu chování, podporu autonomie, lásku a komunikaci, sebeodhalení, humor a psychickou kontrolu. Dimenze náklonosti, komunikace a sebeodhalení jsou spojovány s pocitem životní spokojenosti, zatímco psychická kontrola je spojována s životní nespokojeností. V pracích Pérez-Fuentes a kolektivu⁴, vysoká míra náklonosti a komunikace, sebeodhalení a smyslu pro humor, stejně jako malá míra psychické kontroly v rodinné dynamice, objasňuje 23,1 procentní odlišnost ve vnímání životní spokojenosti. Studie, které objasňují vztah mezi výchovnými styly rodičů a životní spokojeností dokazují, že demokratický a liberální výchovný styl rodičů má vliv na větší životní spokojenost adolescentů.

Relevantní proměnné v životní spokojenosti: role přívětivosti a pozitivní efektivity

Životní spokojeností se zabývají především výzkumníci na poli pozitivní psychologie. Koncept životní spokojenosti je interpretován jako ocenění života s rodinou a přáteli. Má kognitivní složku, která odkazuje na subjektivní well-being. Mladí lidé, kteří zažívají větší spokojenost se životem, zažívají pozitivnější emoce.

Různé výzkumy se zabývaly faktory, které podmiňují spokojenost v životě. Někteří vědci se soustředili na externí faktory, jako je ekonomická situace, přestože bylo dokázáno, že tyto faktory nejsou schopny objasnit větší část tohoto fenoménu. Dále se vědci zabývaly faktory jako vnímaná kompetence, osobnostní styl a osobní autonomie. Podle Noriegy a kolektivu⁵ životní spokojenost závisí na tom, jak se člověk vnímá a v jakém žije prostředí. Sebepojetí a osobnostní charakteristiky jsou základní prvky, které toto ovlivňují.

Jedním z nejrelevantnějších faktorů pro tuto studii je dimenze přívětivosti. Je pokládána za zásadní aspekt ve studii prosociálních postojů vůči druhým, které zahrnují vlastnosti jako altruismus, měkkost, důvěru a skromnost. Přívětivost je v důležitém vztahu k well-beingu a prožívaném diskomfortu.

Závěr studie

Výzkumný vzorek studie zahrnoval 742 adolescentů ve věku 13 až 19 let, z toho 46,7 % chlapců a 53,3% dívek, kteří žili ve španělském regionu Almerie. Celkem 68,6% adolescentů bylo žáky druhého stupně základní školy a 31,4 % žáky střední školy. Adolescenti byli

² Altschul M. *Límites Jugados: Tejiendo Afectos En Tiempos de Desborde [Played Limits: Weaving Affections in Times of Overflow]*. Cava: Letra Viva; 2021. Spanish.

³ Oliva A, Parra Á, Sánchez-Queija I, López F. Estilos educativos materno y paterno: evaluación y relación con el ajuste adolescente [Maternal and paternal parenting styles: assessment and relationship with adolescent adjustment.]. *Anales de Psicología*. 2007;23(1):49–56. Spanish.

⁴ Pérez-Fuentes MC, Molero MM, Gázquez JJ, Oropesa NF, Simón MM, Saracostti M. Parenting practices, life satisfaction, and the role of self-esteem in adolescents. *Int J Environ Res Public Health*. 2019;16(20):4045. doi:10.3390/ijerph16204045

⁵ Noriega JAV, Freire HBG, Ortíz PL, Figueroa DG. Satisfacción con la vida y afectos positivos en jóvenes universitarios [Satisfaction with life and positive affects in university students]. *Revista Psicología e Saúde*. 2010;2(1):24–41.

osloveni pomocí dotazníkového šetření, které distribuovalo Centrum středního vzdělávání v příslušné oblasti. Získaná data byla statisticky zpracována pomocí statistického balíčku verze 27 Sociálních věd a pomocí verze 4.1 PROCESS macro.

Výsledek studie dokazuje, že pokud je rodinná dynamika charakterizovaná vysokou mírou náklonosti a komunikace, podpory autonomie dětí, převládajícím humorem mezi členy rodiny a vztahem mezi rodiči a dětmi založeném na sebeodhalení, adolescenti se cítí spokojenější v životě a zažívají zlepšení well-beingu. V případě rostoucí psychické kontroly, adolescenti zažívají úbytek psychické pohody. Přítomnost humoru ve výchovném stylu rodičů má pozitivní vliv na vnímání štěstí a výsledky výzkumu podporují jeho užívání v rodinném kontextu. V návaznosti na tyto zjištění jsou navrženy intervenční programy, jejichž nástroje by měly zlepšit výchovné styly rodičů a to především v uvedených oblastech. Dávají si za cíl zlepšit kvalitu života a subjektivní well-being dětí.

Vztah mezi výchovnými styly rodičů (náklonost a komunikace, podpora autonomie, psychická kontrola, sebeodhalení a humor) a životní spokojeností u adolescentů je propojen s pozitivní afektivitou a charakteristikou přívětivosti. Různé výchovné styly rodičů budou mít pozitivní nebo negativní vliv na pozitivní afektivitu, což vyústí v nárůst nebo pokles přívětivosti, což naopak vyvolá u adolescentů větší nebo menší uspokojení se životem. Tyto výsledky poukazují na důležitost vlivu rodiny na pozitivní afektivitu, protože ovlivňuje rozvoj osobnostního rysu přívětivosti, což jak bylo doloženo v předcházející studii je úzce propojeno s prosociálním chováním a socializací adolescentů.

Výtah z článku vypracovala: Alice Kourkzi